

Tartu Ülikoolis ja Eesti Maaülikoolis teostatavad välisõhu uuringud

---

Veljo Kimmel

*Eesti Maaülikool
Põllumajandus- ja
keskkonnainstituut*

Marko Kaasik

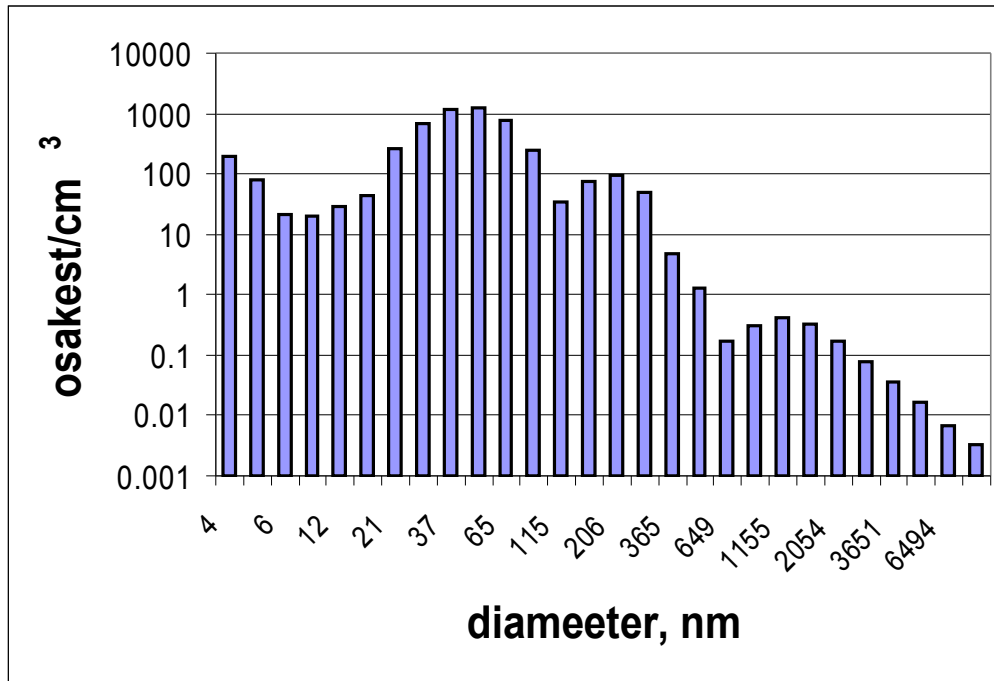
*Tartu Ülikool
Keskkonnafüüsika
instituut
(alates 1.01.2008
Füüsika Instituut)*

TÜ keskkonnafüüsika aerosooli mõõtmisaparatuur

- EAS – elektriline aerosooli spektromeeter
- lai mõõtepiirkond:
osakeste läbimõõt 3 nm
– 10 μm
  - 28 fraktsiooni
  - Kiire: iga 5 - 10
minutiga uus osakeste
suurusjaotus

TÜ keskkonnafüüsika aerosooli mõõtmisaparatuur

EAS väljund

Pidevseire:

- PM10
- PM2.5
- PM1
- PM0.2 (millal?)

Filter ega impaktor
siin ei toimi

Ainult elektriline
meetod katab
kogu piirkonna
ühe riistaga.

TÜ keskkonnafüüsika aerosooli mõõtmisaparatuur

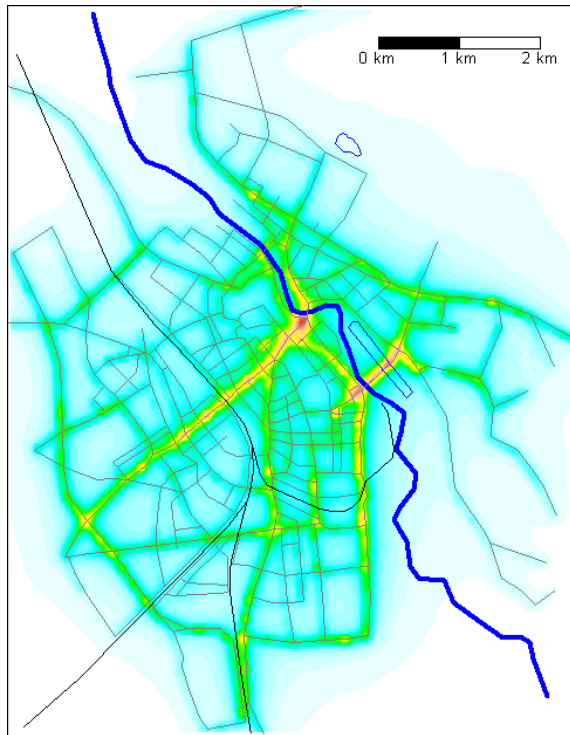

Koostöö:

- Soome: Helsingi ülikool
Üle 10 aasta EAS mõõtmisi Soomes
- USA: Minnesota Ülikool ja TSI Inc.
Tehnilised lahendused peente osakeste mõõtmiseks auto heitgaasides, linnas, kiirteel.

TÜ keskkonnafüüsika

AEROPOL – linnamastaabi õhusaaste mudel

Tartu CO,
aasta keskmine

- Punkt-, joon- ja pindsaasteallikad;
- Maksimaalsed tunnikeskised, ööpäeva ja aasta keskised.
- Sadenemis-koormused.

TÜ keskkonnafüüsika

AEROPOL – linnamastaabi õhusaaste mudel

Õhusaastearvutused paljudele keskkonnamõjude hindamistele, sh.

□ Narva Elektrijaamad (2002)

TPÜ ÖI-ga

□ Tallinna Main Connection Corridor 1 (2005 – 2006)

OÜ Hendrikson & Ko-ga

OÜ Hendrikson & Ko on ka arendustöö partner

<http://www.hendrikson.ee>

TÜ keskkonnafüüsika

SILAM – regionaalne õhusaaste mudel

Pärineb Soome Meteoroloogiainstituudist:
algseti radioaktiivsete pihkumiste jaoks,
hiljem laiendatud:

- SO_2 , SO_4 , PM10, PM2.5
- Meresool õhus
- Allergeenne õietolm

Soomes: Euroopa saasteproгноos reaalajas

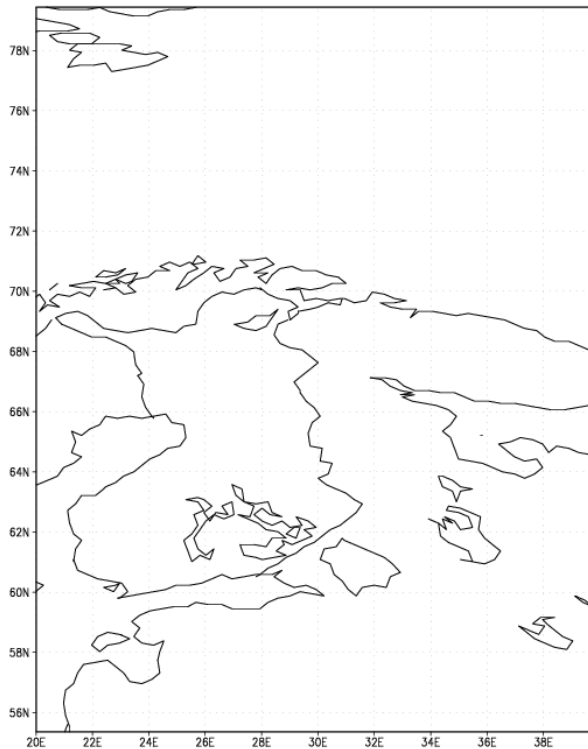
Eestis: alates 2006. aasta kevadest kasutusel
TÜ-s arendusuuringute otstarbel.

TÜ keskkonnafüüsika

SILAM – regionaalne õhusaaste mudel

Nucl event 3, inverse, *1e15 00:15Z08MAY2003

- “Klassikaline” arvutus –
kuhu saaste allikast levib?
- Tagasiarvutus – kust tuli
mõõdetud saaste?
- Vajab sisendit
meteoroloogilisest mudelist
– tuule kiiruse,
temperatuuri jm. 3D väljad.

TÜ keskkonnafüüsika

SILAM – regionaalne õhusaaste mudel

Arendusprojektid:

- *Case study* 'd COST 728 ja ES0602 raames (2008)
- Heitkogused metsatulekahjudest (2008)
- Euroopa õietolmuproгноos: COST ES0603 (2012)
- **Dünaamilised aerosooliprotsessid** (2008 - ...)
- **Aerosooli tagasimõju ilmale ja kliimale** (u. 2013)
- Kahetasandiline modelleerimissüsteem SILAM – AEROPOL?

Täna!

Jätkab Veljo ...

Välisõhu uuringud EMÜs

- Maaülikool – peamiselt elusloodus
  - Otsest välisõhuga tegeletakse vähe
  - V. Kimmel töö alates 2007-st
    - Kimmel V. 2002. Analysis of methods of air quality assessment. Applications in Estonia PhD dissertatsioon, Tartu University Press
  - Peamised tegevussuunad: õhu kvaliteedi hindamine, saaste põhjuste selgitamine
    - Muu: prof. Niinemets taimede ökofüsioloogia (sh taimede gaasivahetus välisõhuga)
-

Välisõhu uuringud EMÜs

Õhusaaste modelleerimine

ALLIKALE ORIENTEERITUD

VASTUVÕTJALE ORIENTEERITUD

LÄHTEKOHT

ALLIKATE JA METEO
ANDMED

MÕÕTETULEMUSED

METOODIKA

LEVIKU
MODELLEERIMINE

STATISTILINE ANALÜÜS

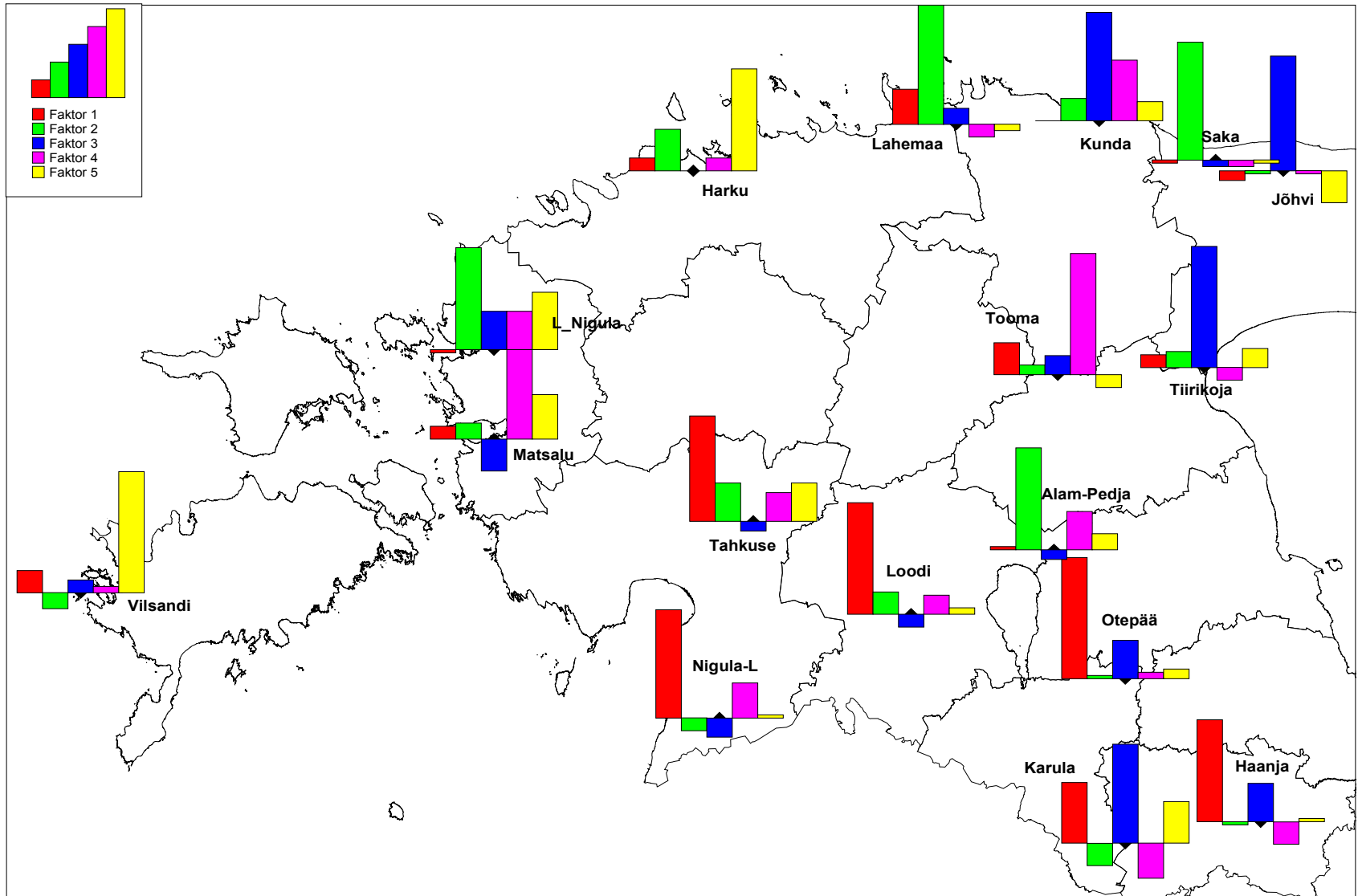
TULEMUSED

SAASTEKAARDID

SAASTETASEMETE
PÕHJUSTAJAD

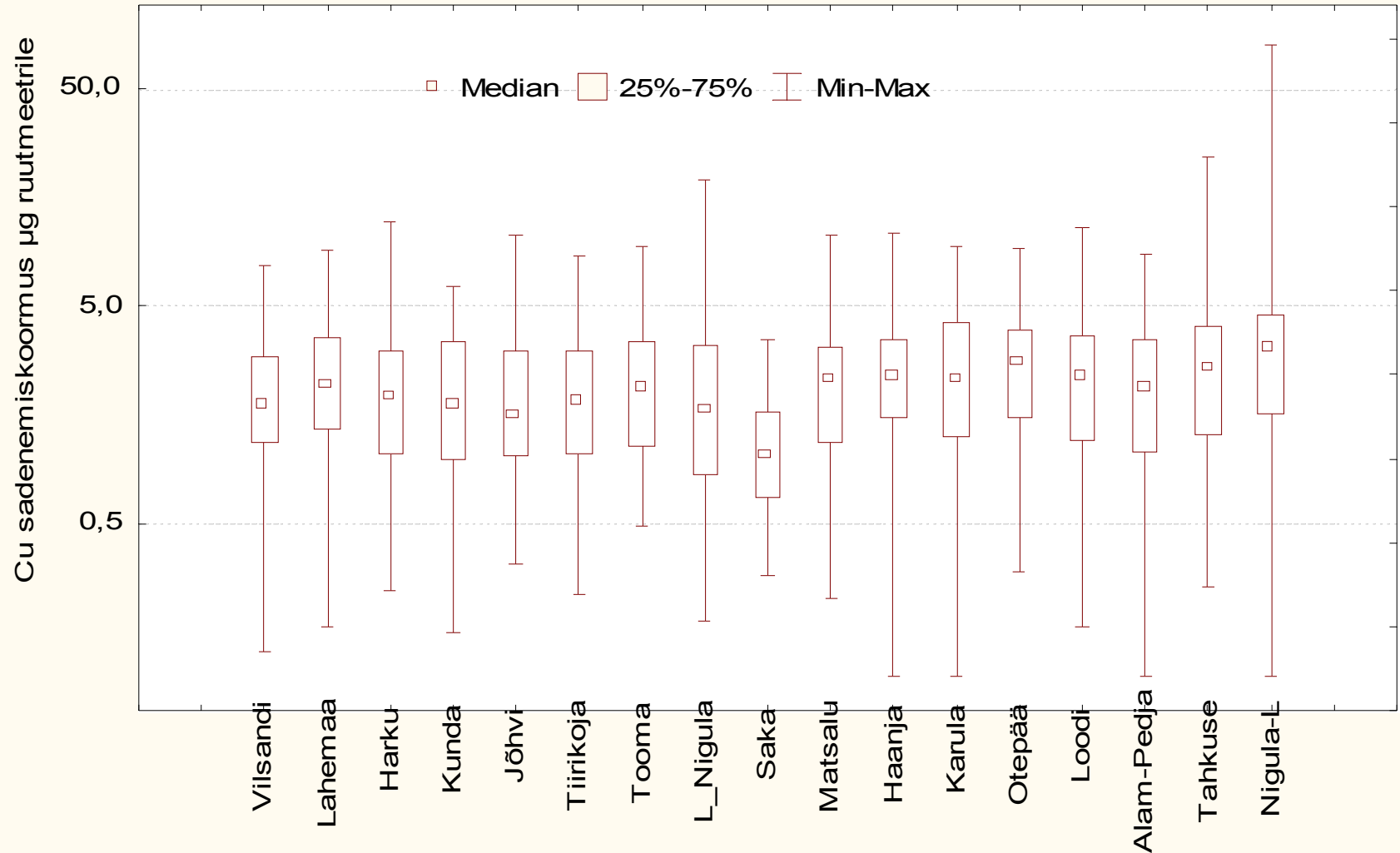
Välisõhu uuringud EMÜs

Saasteallikate mõju ulatus - Cd sadenemiskoormust kirjeldavad faktorid

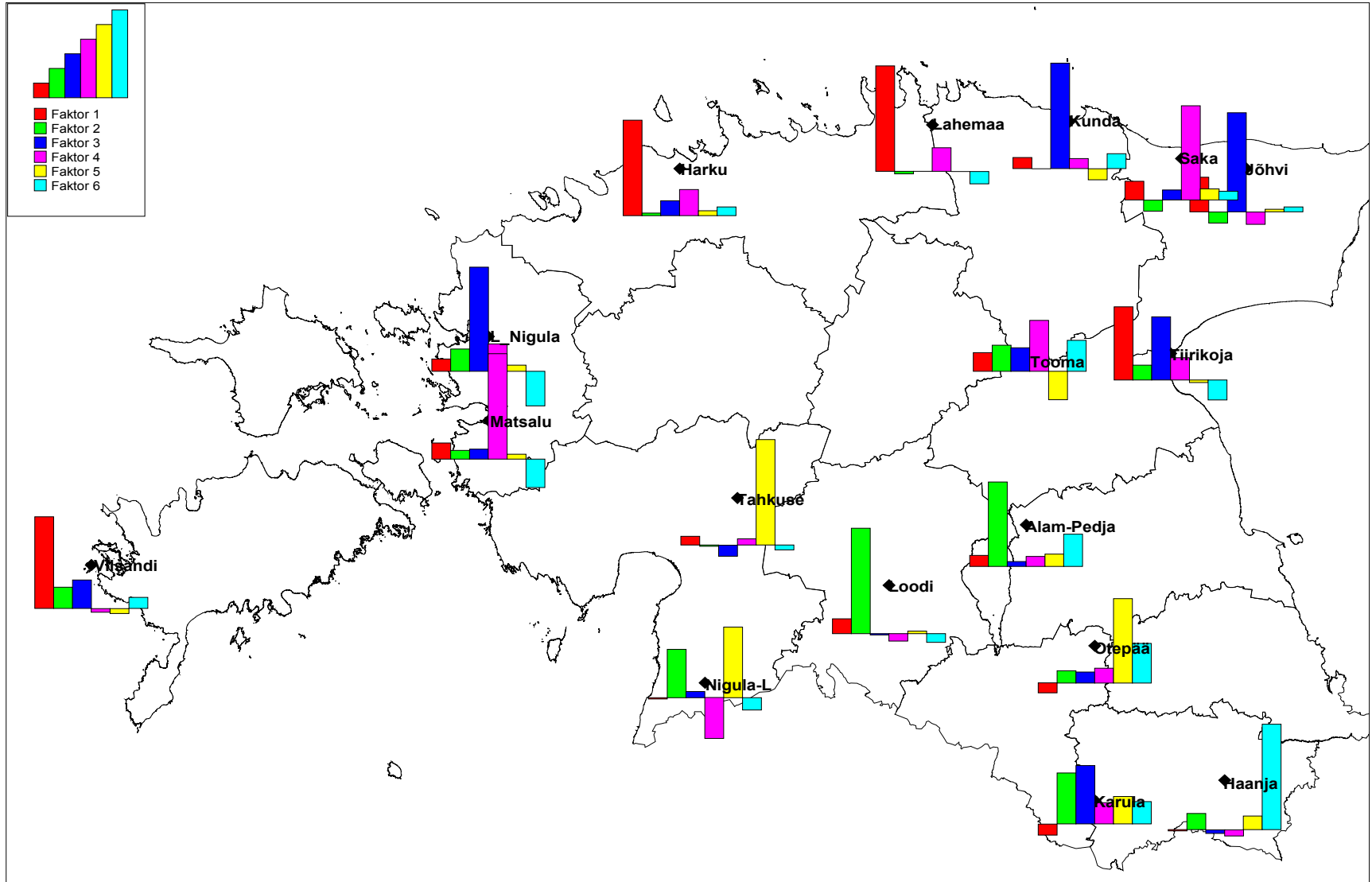
Välisõhu uuringud EMÜs

Saastetasemed sademete keemias (2002-2006 Cu)

Välisõhu uuringud EMÜs

Saasteallikate mõju ulatus (Cu sadenemiskoormust kirjeldavad faktorid)

Tegemisel

- Juhendatava magister – Lokaalse ja regionaalse saaste eristamise võimalused Lahemaal
  - Tartu ECRHS II raames 2001 PM2.5 ja sisalduvate raskmetallide analüüs päritolu hindamiseks
  - Sihtfinantseerimise raames saasteainete mõju elupaikade kvaliteedile uurimine Kirde- ja Kesk-Eesti eri maastikutüüpidel
-